

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 listopada 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zasądził od pozwanego (...) sp. z o.o. w Ł. na rzecz powoda T. K. kwotę 36.766,60 zł tytułem ryczałtów za noclegi za okres od 27 kwietnia 2012 roku do 30 kwietnia 2013 roku wraz z ustawowymi odsetkami (pkt 1), zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz T. K. tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych za okres od dnia 27 kwietnia 2012 roku do dnia 30 kwietnia 2013 roku kwotę 3.967,27 zł wraz ustawowymi odsetkami za okres od dnia 19 lutego 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty (pkt 2), umorzył postępowanie w pozostałym zakresie (pkt 3), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 4), nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi kwotę 4.434,94 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych (pkt 5) oraz wyrokowi w punkcie pierwszym nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 2.075 zł (pkt 6).

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Powód T. K. był zatrudniony w (...) Sp. z o. o. z siedzibą w Ł. od dnia 27 kwietnia 2012 roku. Początkowo podstawę zatrudnienia stanowiła umowa o pracę zawarta na okres próbny do dnia 26 lipca 2012 roku, następnie umowy o pracę zawarte na czas określony kolejno na okres od dnia 27 lipca 2012 roku do dnia 26 lipca 2013 roku i od dnia 27 lipca 2013 roku do dnia 26 lipca 2014 roku. Od dnia 27 lipca 2014 roku powód był zatrudniony na podstawie umowy zawartej na czas nieokreślony. W okresie zatrudnienia powód wykonywał pracę kierowcy ciągnika siodłowego powyżej 12 T.

Od początku zatrudnienia wynagrodzenie powoda składało się ze stawki zasadniczej w kwocie 2.075 zł obejmującej ryczałt za godziny nadliczbowe – 425 zł, ryczałt za godziny nocne – 150 zł. W dniu 31 października 2012 roku strony zawarły aneks do umowy o pracę z dnia 27 lipca 2012 roku, na mocy którego ustaliły, iż wynagrodzenie zasadnicze wynosić będzie 1.500 zł, ryczałt za godziny nadliczbowe – 300 zł, ryczałt za godziny nocne – 150 zł, natomiast ryczałt za czas dyżuru – 125 zł. Pozostałe warunki umowy o pracę nie uległy zmianie. Aneksem z dnia 2 stycznia 2013 roku strony ustaliły, iż wynagrodzenie zasadnicze wynosiło 1.600 zł, ryczałt za godziny nadliczbowe – 200 zł, ryczałt za godziny nocne – 150 zł, natomiast ryczałt za czas dyżuru – 125 zł. Pozostałe warunki umowy o pracę nie uległy zmianie.

Sąd Rejonowy ustalił, że w umowie o pracę zawartej na okres próbny z dnia 27 kwietnia 2012 roku i zawartej na czas określony od dnia 27 lipca 2012 roku do dnia 26 lipca 2013 roku ustalono, że wynagrodzenie po dokonaniu potrąceń zaliczek na podatek dochodowy i składek na ubezpieczenie będzie płatne na konto bankowe pracownika w walucie polskiej włącznie z dietami z tytułu podróży służbowej poza terenem kraju w wysokości określonej zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Pracy Polityki Socjalnej z dnia 8 maja 2005 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, gdzie wykonywana jest podróż służbowa. Wskazano również, że wynagrodzenie będzie płatne miesięcznie nie później niż do dnia 10-go każdego miesiąca kalendarzowego, następującego po miesiącu, za który wynagrodzenie przysługuje. Natomiast diety są płatne nie później niż do dnia 15-go każdego miesiąca kalendarzowego, następującego po miesiącu, za który diety przysługują. W umowie zawarto również klauzulę, iż wypłata wszelkich innych świadczeń ponad wymienione była dobrowolna i zależała wyłącznie od uznania pracodawcy.

Wynagrodzenie zasadnicze powoda liczone według zasad obowiązujących przy ustalaniu ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy wynosi 2.075 zł.

Od dnia 21 marca 2008 roku w pozwanej spółce obowiązywał Regulamin wynagradzania, w myśl którego wynagrodzenie kierowców mogło składać się z wynagrodzenia zasadniczego, ryczałtu za pracę w porze nocnej, ryczałtu za pracę w nadgodzinach, premii uznaniowej, nagrody.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV „Wypłacanie innych świadczeń” w §7 pkt 1 wskazano, że „pracownikom z tytułu podróży służbowej przysługują diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługują diety w zryczałtowanej wysokości. (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3)”.

Kierowca przed wyjazdem w trasę otrzymywał zaliczkę, przysługującą mu diety w zryczałtowanej wysokości na pokrycie niezbędnych kosztów wyżywienia i innych drobnych wydatków (pkt 4).

W § 10 regulaminu wskazano, że w sprawach nie uregulowanych mają zastosowanie przepisy powszechnie obowiązujące.

Wysokość zryczałtowanej diety należnej kierowcy określał załącznik nr 1 do Regulaminu wynagradzania, gdzie w § 2 ustalono zryczałtowaną dietę za każdy dzień pobytu w podróży służbowej poza granicami kraju na poziomie 40 Euro. Zryczałtowana dieta za każdy dzień pobytu w podróży służbowej na terenie kraju wyniosła 25 Euro.

Treść regulaminu wynagradzania uległa zmianie od dnia 8 listopada 2012 r. Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV „Wypłacanie innych świadczeń” w § 7 pkt 1 pracownikom z tytułu podróży służbowej przysługiwały diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługiwały diety w zryczałtowanej wysokości. (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3).

Kierowcom przysługiwał zwrot kosztów noclegów w zryczałtowanej wysokości (pkt 4). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt 4 dla kierowców każdorazowo określa Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za nocleg w podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż ryczałt należny za nocleg na podstawie przepisów o kosztach podróży służbowej pracownika na obszarze kraju zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 5).

Kierowca przed wyjazdem w trasę otrzymywał zaliczkę w zryczałtowanej wysokości na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z wykonywaną pracą (pkt 8).

Zarządzeniem nr 7 do Regulaminu wynagradzania z dnia 24 października 2012 roku w § 2 ustalono dla kierowcy zryczałtowaną dietę w wysokości 30 Euro za każdy dzień pobytu w podróży służbowej poza granicami kraju oraz zryczałtowany koszt noclegu w wysokości 10 Euro poza granicami kraju. Zryczałtowana dieta za każdy dzień pobytu w podróży służbowej na terenie kraju wyniosła 15 Euro, a zryczałtowany koszt noclegu 10 Euro. Zarządzenie weszło w życie od dnia 8 listopada 2012 roku.

Treść regulaminu wynagradzania z dnia 21 marca 2008 roku uległa kolejnej zmianie od dnia 1 stycznia 2013 roku. Ustalono, że wynagrodzenie kierowców mogło składać się z wynagrodzenia zasadniczego, ryczałtu za pracę w porze nocnej, ryczałtu z pracą w nadgodzinach, ryczałtu za noclegi, zaliczki na poczet dyżuru, premii uznaniowej, nagrody.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV „Wypłacanie innych świadczeń” w § 7 pkt 1 pracownikom z tytułu podróży służbowej przysługiwały diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługiwały diety w zryczałtowanej wysokości. (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub

samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3). Kierowcom przysługiwał zwrot kosztów noclegów w zryczałtowanej wysokości (pkt 4). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt 4 dla kierowców każdorazowo określa Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia. Ryczałt za nocleg w podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż ryczałt należny za nocleg na podstawie przepisów o kosztach podróży służbowej pracownika na obszarze kraju zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 5).

Pracownikowi w podróży służbowej na obszarze kraju, któremu nie zapewniono bezpłatnego noclegu i który nie przedłożył rachunku za nocleg w hotelu lub innym obiekcie świadczącym usługi hotelarskie przysługuje ryczałt za każdy nocleg w wysokości 150 % należności przysługujących z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (pkt 8).

Pracownikowi w podróży służbowej poza granicami kraju, za nocleg przysługuje zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem hotelowym, w granicach ustalonego na ten cel limitu na nocleg w hotelu poza granicami kraju określonego w załączniku do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 roku w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej. W razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 15 Euro za każdy nocleg (pkt 9).

Ustalono wysokość diety za dobę podróży służbowej poza granicami kraju w wysokości 30 Euro (pkt 10).

Kierowca przed wyjazdem w trasę otrzymywał zaliczkę w zryczałtowanej wysokości na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z wykonywaną pracą (pkt 12).

Powód poza wynagrodzeniem zasadniczym i ryczałtami za godziny nadliczbowe, nocne i za czas dyżuru otrzymywał diety zagraniczne i krajowe. Dieta była przeznaczana była na koszty pobytu za granicą związane z zakupem wyżywienia, pryszniców.

Powód jeździł w trasy do W., Francji, Anglii, Niemiec, Szwajcarii, Hiszpanii, krajów B.. Nocleg powód odbywał zawsze w kabinie samochodu. Kierowca nie miał możliwości spędzenia noclegu w hotelu bądź motelu. Pracodawca zaś nie dysponował bazami noclegowymi. Pozwany posiadał jedną bazę we W., gdzie odbywały się naprawy samochodów, a kierowcy mogli skorzystać jedynie pryszniców. Samochód, którym powód jeździł nie był wyposażony w lodówkę ani w pościel. Koszty zakupu pościeli, jej prania i zakupu lodówki poniósł powód. Często zdarzały się awarie ogrzewania powód wtedy spał przy włączonym silniku.

Powód często pracował po 15 godzin dziennie, trzy razy w tygodniu. Godziny nadliczbowe nie były przez pozwanego rozliczane na bieżąco. Pracodawca wskazywał, iż nadgodziny będą regulowane przy zakończeniu stosunku pracy. Za okres 3,5 roku pracy powód otrzymał 1.900 zł.

W objętym sporem okresie powód nie otrzymał od pracodawcy wypowiedzenia zmieniającego bądź porozumienia zmieniającego warunki wynagrodzenia dotyczącego podróży służbowych.

Powód w poszczególnych miesiącach przepracował następującą ilość godzin:

- kwiecień 2012 – 21:58;
- maj 2012 – 252:44;
- czerwiec 2012 – 178:44;
- lipiec 2012 – 297:23;
- sierpień 2012 – 149:59;
- wrzesień 2012 – 279:25;

- październik 2012 – 145:16;
- listopad 2012 – 270:52;
- grudzień 2012 – 130:52;
- styczeń 2013 – 248:41;
- luty 2013 – 231:49;
- marzec 2013 – 212:45.

Ilość nadgodzin w poszczególnych miesiącach wynosiła:

- kwiecień 2012 – 0;
- maj 2012 – 84:44;
- czerwiec 2012 – 18:44;
- lipiec 2012 – 121:23;
- sierpień 2012 – 0;
- wrzesień 2012 – 119:25;
- październik 2012 – 0;
- listopad 2012 – 102:52;
- grudzień 2012 – 0;
- styczeń 2013 – 72:41;
- luty 2013 – 71:49;
- marzec 2013 – 44:45;
- kwiecień 2013 – 0.

Łącznie powód przepracował w godzinach nadliczbowych 636 godzin i 23 minuty.

Kwoty należnego powodowi ryczałtu za odbyte podróże służbowe zagraniczne, ustalone według zasad wynikających z przepisów dotyczących podróży służbowych za granicą dla pracowników sfery budżetowej, wyniosły:

- kwiecień 2012 – 250,33 zł;
- maj 2012 – 3.930,45 zł;
- czerwiec 2012 – 1.890,94 zł;
- lipiec 2012 – 3.786,05 zł;
- sierpień 2012 – 1.755,36 zł;
- wrzesień 2012 – 3.314,70 zł;

- październik 2012 – 1.592,72 zł;
- listopad 2012 – 3.613,18 zł;
- grudzień 2012 – 1.400,61 zł;
- styczeń 2013 – 2.997,02 zł;
- luty 2013 – 2.215,17 zł;
- marzec 2013 – 5.344,02 zł;
- kwiecień 2013 – 2.288,78 zł.

Łączna suma ryczałtów za nocleg wynosi 34.379,33 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w oparciu o zeznania powoda, dokumenty załączone do akt sprawy oraz opinie biegłych zakresu transportu drogowego i z zakresu rachunkowości.

Sąd I instancji podkreślił, iż zgodnie z art. 299 k.p.c., przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron dopuszczalne jest wyjątkowo, gdy w świetle oceny sądu, opartej na całokształcie okoliczności sprawy, brak jest w ogóle innych środków dowodowych albo gdy istniejące okazały się niewystarczające dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, przy czym dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron jest wyłącznie uprawnieniem sądu (por. wyrok SN z dnia 5 lipca 2006 r., IV CSK 98/06, LEX nr 459229). W niniejszej sprawie został zgromadzony bogaty materiał dowodowy, który wystarczał do merytorycznego jej rozstrzygnięcia. Nadto należy zauważyć, iż strona pozwana - wzywana do obowiązkowego stawienia pod rygorem pominięcia dowodu z przesłuchania nie stawiała się na żaden z wyznaczonych terminów. Brak było również po stronie pozwanej przeszkód, np. zdrowotnych czy innych, do stawienia się na terminie rozprawy, o żadnej z takich przeszkód Sąd nie został powiadomiony, również na dzień zamknięcia rozprawy. Dlatego też Sąd ograniczył dowód z przesłuchania stron do przesłuchania powoda pomijając dowód z zeznań strony pozwanej.

W oparciu o powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że roszczenie powoda o zasądzenie należności z tytułu podróży służbowej w postaci ryczałtów za noclegi znajduje swe uzasadnienie w treści art. 21 a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1155) kierowcy w podróży służbowej, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art. 77⁵ § 3-5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku - Kodeks pracy. Stosownie zaś do treści art. 2 pkt. 8 powołanej ustawy użyte w ustawie określenia oznaczają - podróż służbowa - każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu, na polecenie pracodawcy:

- a) przewozu drogowego poza miejscowość, o której mowa w pkt 4 lit. a, lub
- b) wyjazdu poza miejscowość, o której mowa w pkt 4 lit. a, w celu wykonania przewozu drogowego.

Zgodnie zaś z ogólną zasadą wyrażoną w art. 77⁵ § 1 k.p. pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. § 2 art. 77⁵ stanowi, iż minister właściwy do spraw pracy określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz warunki ustalania należności przysługujących pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Rozporządzenie powinno w szczególności określać wysokość diet, z uwzględnieniem czasu trwania podróży, a w przypadku podróży poza granicami kraju - walutę, w jakiej będzie ustalana dieta i limit na nocleg w poszczególnych państwach, a także warunki zwrotu kosztów przejazdów, noclegów

i innych wydatków. W myśl § 3 art. 77⁵ warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż wymieniony w § 2 określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania.

Sąd Rejonowy podkreślił, że zgodnie z normami wyrażonymi w art. 77⁵ §4 k.p. regulacje zawarte w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę nie mogą ustalać wysokości diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju, w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona w drodze rozporządzenia wydanego na podstawie art. 77⁵ §2. W przypadku zaś wstąpienia sytuacji, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, w zakresie należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową, pracownikowi przysługują świadczenia ustalone odpowiednio według przepisów, o których mowa w §2 – a więc w zależności od rodzaju odbywanej podróży – w kraju lub poza granicami kraju (§5).

Oznacza to, że kierowcy przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ §2 k.p., chyba że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone według art. 77⁵ §3 k.p. (w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania) (wyrok SN z dnia 4 września 2014 roku w sprawie I PK 7/14, LEX 1515145). Zauważyć należy w takim przypadku, iż przepisy rozporządzenia wykonawczego wydanego na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 77⁵ k.p. ustalają zatem pewien minimalny standard, zaś akty niższej rangi mogą kształtować te stosunki indywidualnie, w sposób korzystniejszy, ale nie mniej korzystny.

Taki pogląd wyraził również Sąd Najwyższy, stwierdzając, iż art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców odsyła bezpośrednio do regulacji art. 77⁵ §3 - §5 k.p. Przy czym uznać należy, iż w związku z treścią tych przepisów, następuje pośrednie odesłanie również do art. 77⁵ §2 k.p., a w konsekwencji uznanie, że kierowcy przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie tego artykułu, chyba, że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (por. uzasadnienie do uchwały SN z dnia 12 czerwca 2014 roku w sprawie II PZP 1/14, OSNP 2014/12/164).

Sąd Rejonowy ustalił, że w rozpoznawanej sprawie powód T. K. był zatrudniony w pozwanej spółce na stanowisku kierowcy ciągnika siodłowego powyżej 12 ton. W spornym okresie od 27 kwietnia 2012 roku do 30 kwietnia 2013 roku - powód odbył liczne podróże zagraniczne, za które otrzymał od pracodawcy dietę w ujednocionej wysokości 40 Euro. Wynikało to z obowiązującego u pozwanego regulaminu wynagradzania. Sąd uznał, iż z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że z tytułu podróży zagranicznych powód, poza wspomnianą dietą, nie otrzymywał ryczałtów za nocleg, zarówno w realizacji odpoczynku dobowego jak i odpoczynku tygodniowego, zaś noclegi spędzał w kabinie samochodu ciężarowego wyposażonej odpowiednio w miejsce do spania.

W dacie podjęcia przez powoda zatrudnienia w pozwanej spółce - (...) sp. z o.o. obowiązywał regulamin wynagradzania z dnia 21 marca 2008 roku, w którym brak było uregulowań dotyczących ryczałtów za noclegi. Regulamin ten został zmieniony w dniu 8 listopada 2012 roku. W nowej wersji przewidywał, iż wynagrodzenie kierowców mogło składać się z wynagrodzenia zasadniczego, ryczałtu za pracę w porze nocnej, ryczałtu z pracą w nadgodzinach, ryczałtu za noclegi, ryczałtu za czas dyżuru, premii uznaniowej, nagrody. Kwestie należności z tytułu podróży służbowych uregulowano w § 7 pkt. 2-5.

Zgodnie z postanowieniami regulaminu w rozdziale IV Wypłacanie innych świadczeń w pkt 1 pracownikowi z tytułu podróży służbowej przysługiwały diety w wysokości i na zasadach określonych w przepisach ogólnie obowiązujących z wyjątkiem kierowców. Kierowcom przysługiwały diety w zryczałtowanej wysokości (pkt 2). Wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 2 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie

zarządzenia. Regulamin zawierał również zapis, iż ryczałt za dobę podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3).

Kierowcom przysługiwał zwrot kosztów noclegów w zryczałtowanej wysokości (pkt 4). Regulamin zawierał również zapis, że wysokość oraz zasady naliczania ryczałtu określonego w pkt. 4 dla kierowców każdorazowo określał Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia oraz że ryczałt za nocleg w podróży na obszarze kraju oraz poza granicami nie mógł być niższy niż ryczałt należny za nocleg na podstawie przepisów o kosztach podróży służbowej pracownika na obszarze kraju zatrudnionego w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej (pkt 3).

Od 8 listopada 2012 r. w pozwanej spółce obowiązywało również Zarządzenie nr 7 do Regulaminu wynagradzania z dnia 24 października 2012 r. w myśl, którego ustalono w § 2 zryczałtowaną dietę w wysokości 30 euro za każdy dzień pobytu w podróży służbowej poza granicami kraju oraz zryczałtowany koszt noclegu w wysokości 10 euro poza granicami kraju.

Sąd Rejonowy podkreślił, że pomimo zmiany treści regulaminu wynagradzania z mocą od dnia 8 listopada 2012 roku, powód nie otrzymał od pracodawcy wypowiedzenia zmieniającego w tym zakresie (pierwszy taki dokument w zakresie dotyczącym należności z tytułu podróży służbowych - jak wynika z akt osobowych - powód otrzymał 1 grudnia 2014 roku). Warunki wynagradzania powoda wynikały z umowy o pracę zawartej najpierw na okres próbny, następnie na czas nieokreślony oraz kolejnych aneksów do tej umowy wprowadzających modyfikacje w zakresie składników wynagrodzenia zasadniczego. Sąd I instancji wskazał, że także na drukach zawierających rozliczenia zagranicznej podróży służbowej pracodawca nie dokonywał rozróżnienia na kwotę diety i ryczałtu za nocleg. Przez cały okres sporny powód otrzymywał tę samą stawkę, którą traktował jako stawkę diety. Nadto pozwany pracodawca od początku procesu konsekwentnie wyrażał pogląd, że prawo do ryczałtu za noclegi zatrudnionemu w charakterze kierowcy powodowi nie przysługuje z uwagi na zapewniony bezpłatny nocleg w przystosowanej do tego celu kabinie samochodu. Podniesiono również okoliczność, że powód nigdy nie przedstawiał pracodawcy rachunków za hotel czy inne miejsca noclegowe i nie zażądał zwrotu tych kosztów, co według pozwanej świadczyło, iż powód godził się na taką formę i warunki odpoczynku.

Sąd Rejonowy wskazał, że przepisy wewnętrzne obowiązujące w pozwanej spółce do 8 listopada 2012 roku w ogóle nie przewidywały ryczałtów za noclegi, przewidywały dietę w kwocie 40 euro. Od dnia 8 listopada 2012 roku przepisy wewnętrzne przewidywały zmniejszenie diety do 30 euro i wprowadzenie ryczałtu za noclegi w wysokości 10 euro. Uregulowanie to było mniej korzystne dla powoda, gdyż nie tylko że ograniczało pierwotnie przyznaną dietę z kwoty 40 do 30 Euro, ale też przewidywało mniej korzystne niż powszechnie obowiązujące przepisy uregulowanie w przedmiocie należnego kierowcy ryczałtu za noclegi. Należy przy tym jeszcze raz podkreślić, iż pomimo zmiany treści regulaminu wynagradzania począwszy od dnia 8 listopada 2012 roku, powód nie otrzymał wypowiedzenia zmieniającego w tym przedmiocie.

Sąd Rejonowy wywiódł, iż zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi, korzystniejsze postanowienia układu, z dniem jego wejścia w życie, zastępują wynikające z dotychczasowych przepisów prawa pracy warunki umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy. Postanowienia układu mniej korzystne dla pracowników wprowadza się w drodze wypowiedzenia pracownikom dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy. Przy wypowiedzeniu dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy nie mają zastosowania przepisy ograniczające dopuszczalność wypowiedzenia warunków (art. 241¹³ k.p.).

Pracodawca zatrudniający co najmniej 20 pracowników, nieobjętych zakładowym układem zbiorowym pracy ani ponadzakładowym układem zbiorowym pracy, ustala warunki wynagradzania za pracę w regulaminie wynagradzania. W regulaminie wynagradzania, pracodawca może ustalić także inne świadczenia związane z pracą i zasady ich przyznawania. Regulamin wynagradzania obowiązuje do czasu objęcia pracowników zakładowym układem zbiorowym pracy lub ponadzakładowym układem zbiorowym pracy ustalającym warunki wynagradzania za pracę

oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą w zakresie i w sposób umożliwiający określanie, na jego podstawie, indywidualnych warunków umów o pracę. Regulamin wynagradzania ustala pracodawca. Jeżeli u danego pracodawcy działa zakładowa organizacja związkowa, pracodawca uzgadnia z nią regulamin wynagradzania. Do regulaminu wynagradzania stosuje się odpowiednio przepisy art. 239 §3, art. 241¹² §2, art. 241¹³ oraz art. 241²⁶ §2 k.p. Regulamin wynagradzania wchodzi w życie po upływie dwóch tygodni od dnia podania go do wiadomości pracowników, w sposób przyjęty u danego pracodawcy (art. 77² k.p.)

Sąd I instancji stanął na stanowisku, iż o treści autonomicznych źródeł prawa pracy decydują strony stosunku pracy. Postanowienia tych normatywnych porozumień obowiązują bezpośrednio w stosunkach prawa pracy. Zmiana układu (regulaminu) na korzyść pracownika powoduje automatyczną zmianę indywidualnych stosunków pracy – staje się częścią umów o pracę, natomiast zmiana niekorzystna – o ile nie nastąpi w drodze porozumienia zmieniającego – powinna być wprowadzona poprzez wypowiedzenie pracownikom dotychczasowych warunków umowy o pracę, co nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

W związku z przytoczonymi regulacjami należy uznać, iż z dniem 8 listopada 2012 roku nie nastąpiło zawarcie, nawet w sposób dorozumiany, porozumień modyfikujących treść indywidualnych stosunków pracy. Sąd podkreślił, że wprawdzie w życie wszedł regulamin wynagradzania, który przewidywał ryczałty za noclegi stanowiąc, że wysokość oraz zasady jego naliczania dla kierowców każdorazowo określa Prezes lub osoba upoważniona w formie zarządzenia i zawierając odesłanie do przepisów rozporządzenia o kosztach podróży służbowej pracownika, wydane zostało również zarządzenie, ale wskazał, iż nowe regulacje jako mniej korzystne dla pracownika niż dotychczasowe warunki winny ulec modyfikacji w drodze wypowiedzenia zmieniającego. W aktach osobowych powoda co prawda znajdują się oświadczenia, opatrzone podpisem powoda, których treść potwierdza zapoznanie się pracownika z treścią regulaminu wynagradzania. Sąd jednak nie uznał tych dokumentów za wiarygodne, z racji na to, iż nie są one opatrzone datą. W związku z czym nie można zweryfikować chwili, ani okoliczności w jakich powód dokonywał potwierdzenia zapoznania się z tymi regulacjami.

Sąd Rejonowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie przepisy wewnętrzne obowiązujące w pozwanej spółce do 8 listopada 2012 roku w ogóle nie przewidywały ryczałtów za noclegi, przewidziana za to była dieta w kwocie 40 euro. Od dnia 8 listopada 2012 roku zaś przepisy wewnętrzne przewidywały zmniejszenie diety do 30 euro i wprowadzenie ryczałtu za noclegi w wysokości 10 euro. Nie można zatem uznać, że było to uregulowanie bardziej korzystne niż powszechnie obowiązujące przepisy. Sąd I instancji podkreślił, że ryczałt za nocleg w różnych krajach kształtowany jest w różnej wysokości tym samym nie można przyjąć, że łączna kwota diety przewidziana w przepisach wewnętrznych w każdym przypadku będzie bardziej korzystna niż przepisy wykonawcze.

Sąd nie uznał argumentacji strony pozwanej jakoby wypłacana u niej dieta obejmowała zarówno kwotę tzw. strawnego, jak i ryczałtu za noclegi. Jak wskazał przede wszystkim stanowisko pozwanej w tym zakresie jest nieprzekonujące i niekonsekwentne. Początkowo bowiem podniesione zostało, że ryczałt za nocleg nie należy się powodowi z uwagi na zapewnienie bezpłatnego noclegu w przystosowanej do tego kabinie, a później, że wypłata ryczałtu za noclegi następowała w ramach korzystnie określonej diety. Ani w umowie o pracę ani w innym dokumencie, w formie oświadczenia pracownika nie zostało wskazane, że diety stanowią również ekwiwalent wydatków na noclegi, a definicja diety wynika z treści rozporządzeń, które wymieniają osobno diety oraz zwrot kosztów przejazdów, dojazdów i noclegów. Nie ma więc podstaw prawnych, aby w aktach niższego rzędu ten podział nie został zachowany. (podobnie SA we Wrocławiu w wyroku z dnia 15 marca 2012 roku w sprawie III APa 8/11, LEX 1238707)

Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że powołanie się przez pozwaną na powszechnie stosowaną praktykę nocowania przez kierowców w kabinie pojazdu, w celu zaoszczędzenia dla siebie niejako drugiej pensji nie pozostaje w sprzeczności z przepisami powołanymi wyżej wskazanym rozporządzeniem (wyrok SN z dnia 10 września 2013 roku w sprawie I PK 71/13, LEX 1427710).

Ryczałt za nocleg nie jest składnikiem wynagrodzenia pracowniczego, podlegającym zakazowi zrzeczenia się tego prawa, to jednak pomimo tego podlega on ochronie przewidzianej w Rozdziale II Działu Trzeciego Kodeksu pracy

- w tym tej z art. 84 k.p., gdyż oprócz wynagrodzenia za pracę w ścisłym znaczeniu, ochronie podlegają należności przysługujące pracownikowi na podstawie przepisów prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. i spełniające podobne funkcje, jak wynagrodzenie za pracę, a taką właśnie funkcję pełni zdaniem Sądu ryczał za nocleg (wyroku SN, II PK 317/05, OSNP 2007/13-14/185).

W ocenie Sądu Rejonowego roszczenia T. K. należało rozpatrywać na gruncie rozporządzenia dotyczącego odbywania podróży służbowej poza granicami kraju, w świetle art. 18 § 2 kp i art. 9 § 2 kp. Podkreślić w tym miejscu należy, że regulamin wynagradzania czy umowa o pracę nie stanowią wyłącznego źródła spornego świadczenia, gdyż silniejsza jest ustawa (art. 9 k.p.) i kierowcy mają prawo do należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem zadania służbowego, ustalanych na zasadach określonych w przepisach art. 77 § 3-5 k.p., czyli do ryczałtów za noclegi według stawek określonych w § 9 rozporządzenia z 19 grudnia 2002 roku (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 sierpnia 2015 r. sygn. II PK 241/14, opubl. Legalis Numer 1337760).

W objętym sporem okresie od kwietnia 2012 r. do kwietnia 2013 r. najpierw obowiązywało rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236 poz. 1991 ze zm.). Zgodnie z § 9 ust. 1, 2 i 4 Rozporządzenia za nocleg przysługiwał pracownikowi zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem hotelowym, w granicach ustalonego na ten cel limitu określonego w załączniku do rozporządzenia. W razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 25% limitu, o którym mowa w ust. 1. Ryczałt ten nie przysługiwał za czas przejazdu. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosował się, jeżeli pracodawca lub strona zagraniczna zapewniała pracownikowi bezpłatny nocleg. Zgodnie z § 13 ust. 3 rozliczenie kosztów podróży jest dokonywane w terminie 14 dni od dnia zakończenia podróży.

Rozporządzenie to przestało obowiązywać w dniu 1 marca 2013 roku w związku z wejściem w życie nowego aktu prawnego regulującego te kwestie. Zgodnie z §16 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 roku w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. z 2013 roku, poz. 167) za nocleg podczas podróży zagranicznej pracownikowi przysługuje zwrot kosztów w wysokości stwierdzonej rachunkiem, w granicach limitu określonego w poszczególnych państwach w załączniku do rozporządzenia. W razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 25% limitu, o którym mowa w ust. 1. Zgodnie z art. § 5 rozporządzenia pracownik dokonuje rozliczenia kosztów podróży krajowej lub podróży zagranicznej nie później niż w terminie 14 dni od dnia zakończenia tej podróży.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za ugruntowane należy uznać stanowisko, iż zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, co powoduje, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1 -3 tego rozporządzenia albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy lub innych przepisach prawa pracy. Powyższy pogląd wprost wynika z uchwały Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164) i został w pełni zaakceptowany w późniejszych orzeczeniach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2015 r. sygn. II PK 248/14, opubl. Legalis Numer 1341807; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2016 r. sygn. akt II PK 111/15, opubl. Legalis Numer 1482779).

Sąd Rejonowy zauważył, że przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne dotyczyło tylko i wyłącznie wykładni § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, a ściślej wykładni

użytego w tym przepisie zwrotu „bezpłatny nocleg”, nie dotyczyło natomiast konsekwencji prawnych ustalenia przez strony stosunku pracy warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u pracodawcy prywatnego (innego niż państwowa lub samorządowa jednostka sfery budżetowej) w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, w sytuacji gdy strony stosunku pracy ustaliły, że pracownik nie będzie uprawniony do ryczałtu za nocleg, jeżeli odbywa go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu.

Sąd I instancji podniósł, że w orzecznictwie, które w tej mierze należy uznać za ugruntowane, przyjmuje się, że w przypadku nieustalenia w układzie zbiorowym (regulaminie wynagradzania) lub umowie o pracę świadczeń z tytułu podróży odbywanych przez kierowcę, jej koszty mogą podlegać wyrównaniu w wysokości odpowiadającej należnościom z tytułu podróży służbowej przewidzianym w przepisach powszechnie obowiązujących dla pracowników wykonujących rzeczywiście podróże służbowe. Takie stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wydanej przedmiotowej sprawie uchwale z dnia 7 października 2010 roku, powołując się na przywołane w uzasadnieniu wyroki Sądu Najwyższego, a także w wyroku z dnia 4 września 2014 roku wydanym w sprawie o sygn. I PK 7/14 (opubl. Legalis Numer 1073317). W tym ostatnim orzeczeniu Sąd Najwyższy za aktualny uznał pogląd wyrażony w wyroku z dnia 1 kwietnia 2011 r. sygn. II PK 234/10 (OSNP 2012 nr 9-10, poz. 119), zgodnie z którym zwiększone koszty utrzymania kierowcy w czasie wykonywania zadań poza miejscem zamieszkania powinny być rekompensowane, choćby przez analogiczne stosowanie rozporządzeń o podróżach służbowych. Stanowisko to zostało wyrażone w stanie faktycznym, w którym prawo do ryczałtu za nocleg nie zostało przez pracodawcę uregulowane w regulaminie wynagradzania albo w układzie zbiorowym pracy (nie wynikało też z wiążącej strony umowy o pracę).

Przy uwzględnieniu zaś przesądzonego w procesie przez Sąd Najwyższy faktu, iż zapewnienie kierowcy samochodu ciężarowego odpoczynku nocnego w kabinie samochodu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r., nawet wyraźne zastrzeżenie przez pracodawcę, że zatrudnionym kierowcom ryczałt za noclegi nie przysługuje w związku z zapewnieniem bezpłatnego noclegu w kabinach samochodów ciężarowych, uznać należałoby za bezskuteczne. W myśl bowiem art. 9 § 2 k.p. postanowienia układów zbiorowych pracy i porozumień zbiorowych oraz regulaminów i statutów nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż przepisy Kodeksu pracy oraz innych ustaw i aktów wykonawczych, z czego wynika wprost, że przyjęty u pracodawcy regulamin wynagradzania nie może „wyłączyć” prawa pracownika do określonego składnika wynagrodzenia, jeżeli taka należność w konkretnej sytuacji jest przewidziana przepisami Kodeksu pracy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 roku sygn. I PK 33/08, opubl. Legalis Numer 170443). Uregulowanie dla pracownika mniej korzystne, co zostało wyżej powiedziane, powoduje, że zastosowanie mają przepisy wykonawcze. Wymaga w tym miejscu zauważenia, że przepisy powszechnie obowiązującego ustawodawstwa pracy mają w zasadzie semiimperatywny charakter, a więc wyznaczone w nich standardy świadczeń mogą być w normatywnych aktach konsensualnych przekraczane lecz jedynie w kierunku korzystnym dla pracownika. Dotyczy to również relacji pomiędzy poszczególnymi porozumieniami zbiorowymi oraz postanowieniami statutów i regulaminów (art. 9 § 3 k.p.). Akt hierarchicznie niższy, lecz korzystniejszy dla pracownika, ma zatem w prawie pracy pierwszeństwo zastosowania. Tak samo jest też ukształtowana relacja pomiędzy postanowieniami przepisów prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. oraz umową o pracę lub pozostałymi podstawami nawiązania stosunku pracy (art. 18 k.p.).

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd wskazał, iż obowiązujący u pozwanego pracodawcy przepis wewnętrzny nie przewidywał prawa do ryczałtu za nocleg, które to unormowanie uznać należy za uregulowanie mniej korzystne dla pracownika. Samo zaś ustalenie, że pracodawca nie zapewniał bezpłatnego noclegu - w świetle przywołanego orzecznictwa - w ocenie Sądu przesądza o zasadności roszczenia o ryczałty za noclegi.

W przypadku ryczałtu bez znaczenia jest to, czy i w jakiej wysokości pracownik poniósł koszty noclegu. Ryczałt przysługuje bowiem nawet wtedy, gdy kosztów tych faktycznie pracownik nie poniósł. Ryczałt nie przysługuje tylko wtedy, gdy pracodawca zapewnił pracownikowi bezpłatny nocleg – w warunkach hotelu (motelu), a nie w dostosowanej do spania kabinie pojazdu. W razie zatem nie przedstawienia rachunku za hotel (motel) kierowcy przysługuje więc co najmniej ryczałt w wysokości 25 % limitu ustalonego w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵

§ 2 k.p., z czym w sprzeczności nie pozostaje możliwość „zaoszczędzenia” przez pracownika wydatków i zwiększenia w ten sposób dochodu uzyskiwanego z tytułu zatrudnienia. Zatem nawet, gdy kierowca nie pokrywa faktycznie kosztów noclegu, ponieważ korzysta w tym celu z kabiny pojazdu i w związku z tym nie przedstawia rachunku za hotel, należy mu się ryczałt (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do uchwały z dnia 7 października 2014 roku).

Mając powyższe na względzie, Sąd Rejonowy orzekł, jak w punkcie 1 wyroku podnosząc, że zasądzone kwoty wynikają z wniosków opinii biegłego z zakresu rachunkowości w takim wariantcie, że pozwany nie wypłacał w spornym okresie żadnych świadczeń z tytułu ryczałtów za noclegi, zaś kwoty ryczałtu zostały ustalone według zasad wynikających z aktualnie obowiązujących przepisów dotyczących podróży służbowych za granicą dla pracowników sfery budżetowej.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek Sąd zważył, iż stosownie do przepisu art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., stanowiącego – zgodnie z dyspozycją art. 359 § 1 K.c. – formalne, ustawowe źródło odsetek, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, choćby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Istotne jest więc ustalenie momentu, w którym dłużnik opóźnił się ze spełnieniem świadczenia. Zgodnie z art. 476 K.c. dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. W niniejszej sprawie, zobowiązanie pozwanej do zapłaty ryczałtu miało charakter terminowy i stawało się wymagalne, zgodnie z § 13 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. i § 5 ust. 1 rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2013 roku po upływie 14 dni do dnia zakończenia podróży służbowej.

W ocenie Sądu I instancji Roszczenie powoda o zapłatę wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych znajduje uzasadnienie w treści art. 151¹ k.p.

Opinia biegłego z zakresu transportu drogowego pozwoliła na ustalenie, że w godzinach nadliczbowych powód przepracował 636 godzin i 23 minuty. Należne z tego tytułu wynagrodzenie obliczył biegły z zakresu rachunkowości. Po potrąceniu z ustalonej przez biegłego kwoty (8.724,27 zł) wypłaconego powodowi ryczałtu za godziny nadliczbowe i czas dyżurów do wypłaty na rzecz powoda pozostała kwota 3.967,27 zł.

Uznając roszczenie powoda zapłatę wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych za uzasadnione Sąd zasądził je w punkcie 2 wyroku.

Roszczenie powoda o zapłatę wynagrodzenia, w tym wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, stawało się wymagalne 10 dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który dokonywana była wypłata. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. zasądając je zgodnie z żądaniem pozwu od dnia doręczenia pozwu stronie pozwanej.

Sąd I instancji umorzył postępowanie na podstawie art. 355 §1 k.p.c w zw. z art. 203 k.p.c., w zakresie w jakim powód cofnął powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł zgodnie z zasadą wyrażoną art. 100 zd. 2 k.p.c., zgodnie z którym to przepisem Sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu. Powód dochodząc pierwotnie łącznie kwoty 40.105,51 zł przy zasądzonej kwocie 38.346,57 zł wygrał proces w 95,6 %. W związku z powyższym Sąd zgodnie z dyspozycją art. 100 k.p.c. obciążył stronę pozwaną obowiązkiem zwrotu wszystkich kosztów.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł zgodnie z zasadą wyrażoną art. 98 k.p.c., obciążającym nimi stronę pozwaną jako przegraną. Na koszty poniesione przez powoda złożyły się koszty zastępstwa procesowego ustalone na podstawie § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).

O kosztach sądowych w postaci nieuiszczonej przez powoda opłaty od pozwu oraz wydatków sądowych Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2016 roku, poz. 623). Na koszty sądowe złożyły się wydatki związane z wydaniem opinii przez biegłych w kwocie 2.516,94 zł (k. 267, k. 286) oraz opłata od pozwu w kwocie 1.918 złotych. Wobec powyższego Sąd nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 4.434,94 złotych z tego tytułu.

Na podstawie art. 477² § 1 k.p.c. Sąd I instancji nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia powoda.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła strona pozwana i zaskarżyła w/w wyrok w części, tj. w pkt 1, 2, 4, 5 i 6.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci :

a) art. 77 § 3, § 4 k.p. w zw. z § 9 ust. 1, ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 8 ust. 1 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce budżetowej z tytułu podróży służbowej w zw. z art. 77⁵ § 2 k.p. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że zgodnie z powołanymi przepisami prywatny przedsiębiorca musi ustalić wysokość świadczeń z tytułu podróży służbowej na poziomie nie niższym niż, wynikające z powołanych wyżej aktów wykonawczych, podczas gdy minimalnym standardem, poniżej którego pracodawca nie może ustalić wysokości tych świadczeń jest wysokość diety, która nie może być niższa niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika, o którym mowa w art. 77⁵ § 2 k.p.;

b) art. 77⁵ § 3, § 4, § 5 k.p. w zw. z § 9 ust. 1, ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 8 ust. 1, ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poprzez ich błędną wykładnię, która doprowadziła Sąd do uznania, że pracownikowi przysługuje wypłata ryczałtu za nocleg bez względu na fakt poniesienia realnych kosztów, pomimo użycia przez ustawodawcę określenia „zwrot kosztów noclegu”;

c) art. 8 ust. 2 i ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów odnoszących się do transportu drogowego (...) poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że przepis zobowiązuje pracodawcę do zapewnienia pracownikowi – kierowcy noclegu poza kabiną pojazdu, podczas gdy wykładnia językowa i systemowa prowadzi do wniosku, że kierowca dobowy odpoczynek może wykorzystywać w pojeździe, o ile pojazd posiada odpowiednie miejsce do spania i pojazd znajduje się na postoju;

d) art. 14 ust. 1 ustawy o czasie pracy kierowców poprzez jego błędną wykładnię, skutkiem której było przyjęcie, iż zapewnienie pracownikowi – kierowcy odpowiedniego miejsca do spania w kabinie pojazdu, nie jest zapewnieniem bezpłatnego noclegu;

e) art. 8 k.p. poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy roszczenie powoda o wypłatę ryczałtów za nocleg stanowi nadużycie prawa i sprzeczne jest ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, gdyż powód w podróży służbowej nocował w przystosowanej do tego kabinie, nie ponosił żadnych kosztów z tego tytułu oraz godził się na taką formę odbywania noclegu.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych. Zaś z ostrożności procesowej, na wypadek gdyby Sąd nie znalazł podstaw do oddalenia apelacji, wniosła o odstąpienie, na podstawie art. 102 k.p.c., od obciążenia powoda kosztami procesu za obie instancje.

W toku postępowania apelacyjnego, w oparciu o przepis art. 382 k.p.c., postanowieniem z dnia 21 września 2017 r. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z pisemnej opinii biegłego z zakresu księgowości na okoliczność wyliczenia hipotetycznej wysokości ryczałtów za noclegi powoda w spornym okresie przy zaliczeniu na poczet tych ryczałtów różnicy pomiędzy kwotami faktycznie wypłaconymi z tytułu diet, ujętymi w rozliczeniach kosztów zagranicznej podróży służbowej a wysokością minimalnej diety wynikającej z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, to jest rozporządzenia w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, w rozbięciu na poszczególne okresy rozliczeniowe ze wskazaniem tytułów poszczególnych świadczeń.

Sąd Okręgowy w Łodzi po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego poprzez dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu księgowości dodatkowo ustalił, co następuje:

l.p.	Okres delegacji	Należny ryczałt za nocleg	Naliczone świadczenia przez pozwanego	Wysokość minimalnej diety	Różnica	Ryczałt za nocleg skorygowany			
	Poza granicami kraju	Na terenie kraju	4-51	4-6	3-7	3-8			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Od 27 kwietnia 2012 do 30 kwietnia 2012 r.	250,33	-	450,59	69	-450,59	-69,00	700,92	319,33
2	Od 1 maja 2012 r. do 31 maja 2012 r.	3.930,45	6.100,47	5.921,29	713	179,18	5.387,47	3.751,27	-1.457,02

3	Od 1 czerwca 2012 r. do 30 czerwca 2012 r.	1.890,94	2.897,68	2.991,43	391	-93,75	2.506,68	1.984,69	-615,74
4	Od 1 lipca 2012 r. do 31 lipca 2012 r.	3.786,05	5.776,83	5.597,47	713	179,36	5.063,83	3.606,69	-1.277,78
5	Od 1 sierpnia 2012 r. do 31 sierpnia 2012 r.	1.755,36	3.018,17	2.728,93	345	289,24	2.673,17	1.466,12	-917,81
6	Od 1 września 2012 r. do 30 września 2012 r.	3.314,70	5.553,63	5.158,71	667	394,92	4.886,63	2.919,78	-1.571,93
7	Od 1 października 2012 r. do 31 października 2012 r.	1.592,72	2.984,40	2.536,75	345	447,65	2.639,40	1.145,07	-1.046,68
8	Od 1 listopada 2012 r. do 30 listopada 2012 r.	3.613,18	5.530,68	5.323,78	690	206,90	4.840,68	3.406,28	-1.227,50
9	Od 1 grudnia 2012 r. do 14	1.400,61	2.200,23	2.200,23	299	-	1.901,23	1.400,61	-500,62

	grudnia 2012 r.								
10	Od 8 stycznia 2012 r. do 31 stycznia 2013 r.	2.997,02	4.709,03	4.330,25	552	378,78	4.157,03	2.618,24	-1.160,01
11	Od 1 lutego 2013 r. do 28 lutego 2013 r.	2.215,17	3.936,68	3.561,75	460	374,93	3.476,68	1.840,24	-1.261,51
12	Od 1 marca 2013 r. do 31 marca 2013 r.	5.344,02	5.275,12	5.534,68	840	-259,56	4.435,12	5.603,58	+908,90
13	Od 15 kwietnia 2013 r. do 30 kwietnia 2013 r.	2.288,78	2.801,30	2.625,32	390	175,98	2.411,30	2.112,80	-122,52
	Razem	34.379,33	50.784,22	48.961,18	6.474	1.823,04	44.310,22	32.556,29	-9.930,89

Hipotetyczna wysokość ryczałtów za noclegi w spornym okresie, przy zaliczeniu na ich poczet różnicy pomiędzy kwotami faktycznie wypłaconymi (naliczonymi) ujętymi w rozliczeniach kosztów zagranicznej podróży służbowej a wysokością diety wyliczonej na podstawie rozporządzenia w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju wynosi 32.556,29 zł. Przy przyjęciu natomiast minimalnej diety z tytułu podróży służbowej na terenie kraju (23 zł do 28 lutego 2013 r. i 30 zł od 1 marca 2013 r.) hipotetyczna należność z tytułu ryczałtów za noclegi nie wystąpiła. Powodowi została wypłacona (naliczona) kwota wyższa o 9.930,89 zł od ryczałtu na nocleg skorygowany.

/pisemna opinia uzupełniająca – k. 361 – 363/

Zdaniem Sądu Okręgowego wydana opinia uzupełniająca jest jasna, czytelna i odpowiada na postawione w tezie dowodowej zagadnienia. Również strony nie kwestionowały zasadniczo dokonanych przez biegłego ustaleń.

Podkreślenia wymaga bowiem fakt, iż pismo pełnomocnika pozwanego z dnia 18 października 2017 r. nie zawierało zarzutów do wydanej opinii, a jedynie wyrażało stanowisko pozwanego zmierzające do przyjęcia w toku ustaleń faktycznych drugiego wariantu wyliczeń przyjętych przez biegłego i pominięcia wariantu pierwszego. Pismo to miała zatem charakter stanowiska prawnego, a nie zarzutów podważających prawidłowość wyliczeń dokonanych przez biegłego ds. rachunkowości. Analogiczne pismo zawierające rozważania prawne zostało złożone przez pełnomocnika powoda. W związku z powyższym należało przyjąć, iż wydana opinia uzupełniająca w pełni pozwalała na dodatkowe ustalenia faktyczne w zakresie zagadnienia postawionego w postanowieniu z dnia 21 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Zaskarżony wyrok nie mógł zostać utrzymany w mocy zwłaszcza z uwagi na zmianę stanu prawnego po wydaniu w dniu 24 listopada 2016 roku wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Podstawą dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia był § 9 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (DZ U 2002, Nr 236, POZ. 1991 z późn. zm.). Odniesienie do cytowanego Rozporządzenia w kontekście kierowców w transporcie międzynarodowym jest oparte na art. 2 pkt 7 oraz art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1155 ze zm). Zgodnie z treścią art. 2 pkt 7 cytowanej ustawy za podróż służbową rozumie się każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu na polecenie pracodawcy przewozu drogowego poza miejscowość, w której pracodawca ma siedzibę lub inne miejsce prowadzenia działalności przez pracodawcę, w szczególności filie, przedstawicielstwa i oddziały w celu wykonania przewozu drogowego. Artykuł 21 a cytowanej ustawy wskazuje natomiast, że kierowcy w podróży służbowej przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonaniem zadania służbowego, ustalone na zasadach art. 77⁵ § 3-5 k.p. Zgodnie z artykułem 77⁵ § 3-5 k.p. warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej pracownikowi zatrudnionemu u innego pracodawcy niż wymieniony w § 2 określa się w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania. Jednocześnie ustawodawca w kodeksie pracy wskazał, że wysokość diety nie może być niższa od diety ustalonej na obszarze kraju określonej dla pracownika, o którym mowa w art. 77 § 2 k.p.. W art. 77 § 5 k.p. zapisano, że w sytuacji gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień o których mowa w § 3 pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów art. 77 § 2 k.p.

Mając powyższe na uwadze istotną w niniejszej sprawie jest ocena skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 roku wydanego w sprawie k 11/15/ Dz. U. Z 2016 poz. 2206/, w którym stwierdzono, że art. 21a cytowanej ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP oraz w punkcie 2 wyroku stwierdził, że art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 kodeksu pracy w związku z § 9 ustęp 1, 2 i 4 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym **jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.**

Zgodnie z art. 190 ust. 1 i 2 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, a ponadto podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu we właściwym organie urzędowym.

Orzeczenie Trybunału wchodzi w życie z dniem ogłoszenia chyba, że Trybunał określi inny termin utraty mocy wiążącej aktu normatywnego. W razie stwierdzenia niekonstytucyjności aktu normatywnego moc wiążąca orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego oznacza, że od chwili ogłoszenia orzeczenia akt ten nie może być stosowany. Na gruncie niniejszego orzeczenia stwierdzić należy, że od dnia 29 grudnia 2016 roku - data ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw nie może być stosowany art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców.

Zauważyć należy, że Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu orzeczenia zakresowego, dotyczącego stwierdzenia niezgodności z Konstytucją przepisów odnoszących się do kierowców w transporcie międzynarodowym, w kontekście uregulowania zawartego w art. 21a ustawy wywiódł, że ustawodawca decydując się na uregulowanie podróży służbowej, odrębnie od przepisów ogólnych kodeksu pracy, powinien kierować się uzasadnioną potrzebą przyjęcia odmiennych rozwiązań prawnych wobec danej grupy pracowników, ponieważ bez takiego działania naraża się na zarzut niekonstytucyjnego zróżnicowania sytuacji prawnej podmiotów prawa. W art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców nie dokonano wyodrębnienia podróży służbowej kierowców w kontekście szczególnego rodzaju wykonywanej przez nich pracy, zaś powyższy przepis jest bezwzględnie związany z dokonaną przez Trybunał Konstytucyjny interpretacją przepisu art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców. Zauważyć należy, że w cytowanym uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny jasno i wyraźnie wskazał, że uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem przez kierowcę pracy w permanentnej podróży, wymaga stworzenia odrębnych przepisów dla tej grupy pracowników. Trybunał uznał, że dotychczasowe rozwiązania ustawowe muszą być uznane za pozorne, albowiem sposób ukształtowania należności dla kierowców wynika nadal z przepisów kodeksowych. Podkreślić należy, że w omawianym kontekście Trybunał Konstytucyjny definitywnie stwierdził, że potraktowanie w sposób identyczny podmiotów nierównych, a mianowicie pracownika administracji i kierowców w transporcie międzynarodowym, a z drugiej strony pracodawców - należy uznać za wadliwe z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości oraz poszanowania negocjacyjnego systemu określania poziomu wynagrodzenia i diet. Trybunał Konstytucyjny ocenił także, że przesądzenie przez ustawodawcę, iż art. 77⁵ § 3-5 kodeksu pracy i wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. przepisy wykonawcze mają mieć zastosowanie do każdego przewozu w transporcie wykonanego przez kierowcę, jest sprzeczne z ratio legis tych przepisów i świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny. W wyniku uchwalenia autonomicznej definicji podróży służbowej kierowców w art. 2 pkt 7 ucpk doszło do zrównania przez ustawodawcę podróży służbowej kierowców wykonujących przewozy w transporcie drogowym, stanowiącej immanentny element ich codziennych obowiązków służbowych, oraz podróży służbowej pozostałych pracowników, dla których taka podróż nie wchodzi w zakres codziennych obowiązków i ma charakter incydentalny. Doszło zatem do zróżnicowania sytuacji prawnej kierowców w stosunku do pozostałych pracowników mobilnych - pierwsi, wykonując swoje codzienne obowiązki służbowe, są w podróży służbowej, zaś drudzy nie są.

Przepisy ustawy o czasie pracy kierowców stanowią szczególną regulację w stosunku do kodeksu pracy, a zatem zgodnie z generalną zasadą lex specialis derogat legi generali, mają pierwszeństwo wobec regulacji kodeksowych. Kodeks pracy ma do nich zastosowanie posiłkowo w zakresie w nich nieuregulowanym. Z uzasadnienia projektu nowelizacji ustawy o czasie pracy kierowców z 2010 roku wynika jednoznacznie, że ustawodawca, wprowadzając do tej ustawy samodzielną definicję podróży służbowej pracownika zatrudnionego na stanowisku kierowcy, kierował się potrzebą rekompensaty zwiększonych kosztów wykonywania pracy i pobytu poza miejscem zamieszkania i miał na uwadze konieczność uregulowania kwestii świadczeń z tego tytułu " w związku ze specyfiką zawodu" kierowcy. Słusznie zatem wskazał, że stosowne przepisy w tej sprawie powinny być zawarte w ustawie o czasie pracy kierowców, jako że świadczenia z tytułu podróży wiążą się z czasem pracy kierowców. Racjonalny ustawodawca, decydując się

na odrębne od przepisów ogólnych kodeksu pracy uregulowanie definicji podróży służbowej w odniesieniu do określonej kategorii pracowników, powinien kierować się uzasadnioną potrzebą przyjęcia odmiennych rozwiązań prawnych wobec tej grupy, inaczej bowiem naraża się na zarzut niekonstytucyjnego zróżnicowania sytuacji prawnej podmiotów prawa. Jeśli ze względu na charakter wykonywanej pracy uznaje, że istnieje potrzeba odrębnej, szczególnej względem kodeksu pracy regulacji w odniesieniu do konkretnej kategorii pracowników, to ustanowienie tych przepisów powinno mieć charakter adekwatny do specyfiki wykonywanej przez nich pracy. Celem ustanowienia norm o charakterze *lex specialis* jest bowiem konieczność odmiennego od zasad ogólnych, bardziej odpowiedniego dla danego obszaru stosunków społecznych uregulowania prawnego wynikającego ze specyfiki tych stosunków. Ustanawianie przepisów o charakterze *lex specialis* samo w sobie musi uwzględniać specyfikę regulowanej dziedziny, inaczej bowiem nie ma podstaw do odstąpienia od zasad ogólnych, a działanie ustawodawcy może zostać uznane za nieracjonalne. Podróż służbowa nie może polegać na wykonywaniu uzgodnionej przez strony pracy, która ze swej istoty polega na stałym przemieszczaniu się po określonym obszarze. Pracownik realizuje wówczas zobowiązanie niewykraczające poza warunki umówione przez strony, jakie przyjął na siebie, nawiązując stosunek pracy. Inaczej należy postrzegać podróż służbową, która stanowi środek do wykonania określonego zadania służbowego poza siedzibą pracodawcy, i sama w sobie nie jest jeszcze istotą tego zadania (o takiej podróży mowa w art. 77⁵ § 1 k.p.), a inaczej sytuację, w której istotą wykonywanej pracy jest stałe przebywanie w podróży. W odniesieniu do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym należy stwierdzić, że ich zadaniem służbowym jest wykonywanie przewozu osób lub rzeczy, przebywanie w podróży jest zatem treścią obowiązku służbowego, a nie środkiem do jego wykonania. Ustawodawca, przyjmując autonomiczną definicję podróży służbowej w ustawie o czasie pracy kierowców, nie dokonał systemowego wyodrębnienia podróży służbowej kierowców, stanowiącej w istocie rodzaj wykonywanej przez nich pracy, od odbywanej doraźnie podróży służbowej pozostałych pracowników (o jakiej mowa w kodeksie pracy). Ustawodawca, uchwalając nową definicję podróży służbowej w ustawie o czasie pracy kierowców, zdecydował w istocie, że każde wykonanie przewozu drogowego przez kierowcę ma charakter podróży służbowej. Konsekwencją zaś wykonywania pracy w podróży służbowej przez kierowcę jest obowiązek pokrycia przez jego pracodawcę kosztów związanych z tą podróżą. W ten sposób ustawodawca dokonał istotnej ingerencji w treść stosunku pracy, którego ukształtowanie, co do zasady, pozostawia się uzgodnieniom stron. W art. 77⁵ k.p. mechanizm przyznawania należności z tytułu podróży służbowej został ukształtowany systemowo. Regulacje dotyczące należności na pokrycie kosztów podróży służbowej (art. 77⁵ § 2-5 k.p.) zostały unormowane w sposób adekwatny do definicji tej podróży zawartej w § 1 tego artykułu. Minister właściwy ds. pracy, wydając rozporządzenia na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., miał na uwadze nie tylko ograniczony krąg pracowników, jakich miały one dotyczyć, ale również to, że dotyczyły one incydentalnych podróży służbowych (tj. takich, które nie stanowią istoty wykonywanej pracy), a w konsekwencji - incydentalnie realizowanych przez pracowników uprawnień do świadczeń z tego tytułu (oraz związanych z nimi obowiązków pracodawców). Warunki i specyfika podróży służbowych pracowników sfery budżetowej - co do zasady - niewielka liczba podróży, odbywanie ich zazwyczaj w aglomeracjach miejskich pozwalających na zapewnienie odpowiednich warunków hotelowych - są nieporównywalne z warunkami i specyfiką przebywania w podróży kierowcy w transporcie, zwłaszcza międzynarodowym (w której nierzadko pojawiają się trudności z zapewnieniem pracownikowi warunków hotelowych). Tymczasem ustawodawca wprowadził szerszą definicję podróży służbowej w stosunku do kierowców niż wynikająca z art. 77⁵ § 1 k.p. Ponadto, w odniesieniu do tak szerokiej definicji, zdecydował się na zastosowanie wobec kierowców i ich pracodawców regulacji dotyczącej incydentalnych podróży służbowych

pracowników sektora administracji. Uregulowanie należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem przez kierowców pracy w permanentnej podróży wymaga stworzenia odrębnych przepisów dla tej grupy pracowników, uwzględniających w sposób rzeczywisty specyfikę ich pracy. Dotychczasowe rozwiązania szczególne, które w intencjach projektodawcy nowelizacji ustawy o czasie pracy kierowców z 2010 r. miały tę specyfikę uwzględniać, należy uznać za pozorne. Sposób ukształtowania należności dla kierowców wynika bowiem w dalszym ciągu z ogólnych przepisów kodeksowych. Potraktowanie w sposób identyczny w tym zakresie podmiotów nierównych - tj. pracowników sektora administracji i kierowców w transporcie (w szczególności międzynarodowym), a z drugiej strony także ich pracodawców - należy uznać za wadliwe z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości oraz poszanowania negocjacyjnego systemu określenia poziomu wynagrodzeń i diet. Przesądzenie przez ustawodawcę, że art. 77⁵ § 3-5 k.p. i wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. przepisy wykonawcze mają mieć zastosowanie do każdego wykonanego przez kierowcę przewozu w transporcie, jest sprzeczne z ratio legis tych przepisów i świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny.

Analiza uzasadnienia orzeczenia wydanego przez Trybunał Konstytucyjny, którego obszerny fragment został przytoczony powyżej - w ocenie Sądu Okręgowego - wyklucza możliwość dalszego stosowania przepisów rozporządzeń o podróżach służbowych, jako podstawy roszeń kierowców w transporcie międzynarodowym, przez odwołanie do art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców i przyjęcie, że do rekompensaty za podróż służbową będą miały zastosowanie przepisy powszechnie obowiązujące, w tym art. 77⁵ § 5 kodeksu pracy. Takie stanowisko zostało wyrażone w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 roku wydanego w sprawie I PK 300/15, ale nie można go podzielić ze względu na ewidentną sprzeczność z zapadłym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Zważyć należy, że z wyroku Trybunału Konstytucyjnego jednoznacznie wynika, iż przedmiotowym orzeczeniem został zakwestionowany cały dotychczasowy mechanizm rozliczania należności z tytułu podróży służbowych kierowców, co wyklucza odwołanie się do dotychczasowych rozwiązań. Takie zaś skutki wywołuje zaakceptowanie stanowiska przyjętego w przywołanym orzeczeniu SN, albowiem prowadzi do rozliczenia kosztów podróży kierowcy w transporcie międzynarodowym według zasad tożsamyh dla pracowników sfery budżetowej, których podróże służbowe są związane z jednostkowymi wyjazdami służbowymi, zaś zwrot kosztów z ich tytułu związany jest ze zwiększonymi kosztami związanymi z korzystaniem z usług hotelowych. Trybunał Konstytucyjny stanowczo podkreślił, iż przesądzenie przez ustawodawcę że art. 77⁵ § 3-5 kodeksu pracy i wydane na podstawie art. 77² § 2 kodeksu pracy przepisy wykonawcze mają mieć zastosowanie do każdego wykonanego przez kierowcę przewozu w transporcie, jest sprzeczne z ratio legis tych przepisów i świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny. Proces kontroli konstytucjonalności prawa jest procesem stosowania prawa, które tradycyjnie oznacza proces decyzyjny właściwego organu państwowego do wydania konkretnej decyzji. Wynikiem decyzji jest subsumcja określonego stanu faktycznego do przepisów prawa. Rolą Trybunału Konstytucyjnego jest przeprowadzenie kontroli konstytucyjności, przy czym skutek kontroli oddziałuje na procesy stosowania prawa przez inne sądy. Z treści uzasadnienia wyroku z dnia 24 listopada 2016 roku jednoznacznie wynika, że niezgodność art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców z Konstytucją w ujęciu zakresowym, dotyczy nie tylko przepisu zaskarżonego, czyli art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, ale normy prawnej w rozumieniu całej konstrukcji odniesienia art. 21a do art. 77⁵ par 3-5 kodeksu pracy oraz wydanymi na podstawie tych przepisów aktami wykonawczymi. Norma badana przez Trybunał Konstytucyjny dotyczy więc kilku przepisów prawa, a nie jedynie art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców i polega na zakwestionowaniu możliwości odesłania do rozliczania należności przysługujących kierowcom z tytułu odbycia podróży służbowej do rozliczeń przysługujących pracownikom administracji państwowej i samorządowej. W tym miejscu przypomnieć należy, że

Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt V CSK 377/15 wskazał, że do orzekania o niezgodności ustaw i ich poszczególnych przepisów z Konstytucją jest powołany wyłącznie Trybunał Konstytucyjny (art. 188 pkt 1, art. 193 Konstytucji). Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, traktując to jako wyjątek od reguły, wynikający ze szczególnych okoliczności, że jeżeli niezgodność przepisu z Konstytucją jest w związku z rozpoznawaną sprawą oczywista i ocena taka ma dodatkowe poparcie w wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził uprzednio niezgodność z Konstytucją przepisu o takim samym brzmieniu, jak zawarty w obowiązującej ustawie, to sąd może nie zastosować tego przepisu w rozpoznawanej sprawie ze względu na jego niezgodność z Konstytucją (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Cytowany wyrok Sądu Najwyższego potwierdził prawo sądu powszechnego do dokonania kontroli rozproszonej Konstytucji RP, która jednakże może być dokonana jedynie na tle konkretnego stanu faktycznego oraz w indywidualnej sprawie. Kontrola taka koncentruje się wyraźnie na procesie wykładni i stosowania prawa aniżeli na analizie dogmatycznej (...). Podobna zasada obowiązuje w doktrynie acte éclairé, która w prawie Unii Europejskiej oznacza, że jeżeli Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał już wcześniej orzeczenie w sprawie wykładni danego przepisu prawa wspólnotowego, to ma ono zastosowanie również w późniejszych przypadkach i podnoszenie pytania prejudycjalnego w zakresie danego przepisu nie jest obowiązkowe, a poprzednie orzeczenie (...) w tej sprawie jest wiążące.

Przedkładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić przede wszystkim należy, że w ocenie Sądu Okręgowego po dniu 29 grudnia 2016 roku, a więc po opublikowaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 roku, nie jest możliwym oparcie rozstrzygnięcia sprawy o ryczałty za nocleg dla kierowców w transporcie międzynarodowym o treść przepisów powszechnie obowiązujących w zakresie, w jakim odsyłają one do zasad rozliczania podróży służbowych pracowników sfery administracji państwowej i samorządowej. Posłużenie się takimi środkami jest sprzeczne z ratio legis danej regulacji i świadczy o nieadekwatności zastosowanego środka, a także jest niezgodne z zasadami dobrej legislacji, zaś po wydaniu wyroku przez Trybunał Konstytucyjny także z zasadami zaufania obywateli do państwa. W tym miejscu zacytować należy jedną z definicji (...) zasady zaufania obywatela do państwa, w której Trybunał Konstytucyjny wskazał, że zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa opiera się na wymaganiu pewności prawa, a więc takim zespole cech przysługujących prawu, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne, umożliwiając jej decydowanie o swoim postępowaniu na podstawie pełnej znajomości przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą. Zasada ochrony zaufania jednostki do państwa i do prawa może znajdować się w kolizji z innymi zasadami i wartościami konstytucyjnymi, dla których realizacji w pewnych sytuacjach konieczne jest wprowadzenie zmian na niekorzyść jednostki. Jednostka musi zawsze liczyć się z tym, że zmiana warunków społecznych lub gospodarczych może wymagać nie tylko zmiany obowiązującego prawa, lecz także niezwłocznego wprowadzenia w życie nowych regulacji prawnych. Zasada ochrony zaufania wyznacza sytuację prawną nie tylko obywateli, lecz także chroni przed ingerencją władzy państwowej inne podmioty stosunków prawnych (wyrok TK z 20 stycznia 2011 r., k.p. 6/09).

Konstytucyjna zasada ochrony zaufania do państwa i prawa (art. 2 Konstytucji) w kontekście wydanego w dniu 24 listopada 2016 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie sygn. K 11/15 wymaga przyjęcia i zaakceptowania skutków prawnych tegoż wyroku w odniesieniu do roszczenia o ryczałty za noclegi kierowców na poziomie negacji prawa do ryczałtu na zasadach określonych w art. 77⁵ § 3, 2 i 5 kodeksu pracy, a z drugiej strony zaakceptowania czasowej luki prawnej, która powstała na skutek wydania wyroku zakresowego przez Trybunał Konstytucyjny bez odroczenia wejścia w życie tego orzeczenia. Takie też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie o sygn. akt I PK 77/16 oraz orzeczeniu z dnia 9 marca 2017 roku w sprawie o sygn. akt I PK 309/15. W pierwszym z przywołanych

orzeczeń Sąd Najwyższy stwierdził, że do stanów faktycznych poczynszy od 3 kwietnia 2010 roku, do kierowców w transporcie międzynarodowym nie należy stosować przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych z upoważnienia art. 77⁵ k.p.; zastosowanie miały natomiast przepisy zakładowe (regulaminy wynagradzania), które nie były korygowane przez przepisy powszechnie obowiązujące, jako bardziej korzystne. W kolejnym z powołanych orzeczeń wskazano natomiast, że z dniem ogłoszenia wyroku art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców stracił domniemanie zgodności z Konstytucją również odnośnie stanów faktycznych sprzed tej daty. Należności z tytułu podróży służbowych i warunki ich wypłacania w przypadku firm transportowych, nienależących do sfery budżetowej, powinny zostać unormowane w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (w myśl art. 77⁵ § 3 k.p.).

Cechą stosunku pracy jest ryzyko ekonomiczne pracodawcy. Jeśli decyzja pracodawcy (polecenie wyjazdu) powoduje powstanie dodatkowych kosztów, nieobjętych wynagrodzeniem zasadniczym pracownika, to obowiązkiem zatrudniającego jest ich zwrot. Dodanie do systemu prawa odrębnej definicji podróży służbowej (w art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców) modyfikuje jedynie kodeksowy zakres jej znaczenia. Wprowadzenie odrębnej definicji oznacza objęcie nią w sposób szerszy - niż dotychczas - określonej grupy wykonujących pracę podporządkowaną. W tej sytuacji brak regulacji (zasad zwrotu tych kosztów) w ustawie o czasie pracy kierowców obliguje do ich rekompensaty w drodze regulacji zakładowych, które powinny uwzględniać (również w postaci ryczałtowej) rekompensatę takich dodatkowych, rzeczywistych kosztów. Nie ma przy tym przeszkód, aby należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową zostały określone w postaci jednego ryczałtu.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2015 roku, II PK 248/14, przyjęto, że dopuszczalne było ustalenie przez strony stosunku pracy objęcia jednym ryczałtem (w adekwatnie wysokiej i stałej kwocie) diety oraz należnego kierowcy ryczałtu za noclegi, nie mniej korzystnym niż przepisy powszechne w zakresie minimalnych kosztów wyżywienia i ryczałtu za nocleg. Nie narusza również prawa określenie w przepisach zakładowych lub w umowie o pracę tych należności w wysokości niższej od wysokości ryczałtów, przewidzianych w rozporządzeniach wykonawczych, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 5 k.p. Z cytowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika bowiem, iż należy uwzględnić przy wykładni przepisów również aspekt ekonomiczny; między innymi - uzasadnione oczekiwania właścicieli firm przewozowych, że zakup pojazdów wyposażonych w miejsca noclegowe i klimatyzację, wpłynie na obniżenie ich wydatków, związanych z ryczałtami za noclegi kierowców. W aktualnym stanie prawnym istnienie zakładowych unormowań dotyczących ryczałtu za nocleg w służbowej podróży zagranicznej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym, nakazywało ich stosowanie z mocy art. 4 i art. 2 ust. 7 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 1 i 3 k.p. do pracy kierowców po 3 kwietnia 2010 roku, nawet jeśli stawki ryczałtu za nocleg były niższe od ustalonych przepisami wydanymi na podstawie art. 77⁵ § 5 k.p., a pojazd wyposażony był w kabinę z miejscami do spania. Przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, które zostało zastąpione rozporządzeniem z dnia 29 stycznia 2013 roku w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, miałyby zastosowanie tylko wówczas, gdyby nie było zakładowych unormowań dotyczących należności z tytułu podróży służbowej (art. 77⁵ § 5 k.p.).

Podsumowując powyższe rozważania stwierdzić zatem należy, że - w aktualnym stanie prawnym ukształtowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego - roszczenie powoda o ryczałty za noclegi, nie znajduje oparcia i nie przysługuje w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 roku w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju Dz. U. z 2002 r. Nr 235, poz. 1991 ze zm.) od 29 grudnia 2016 roku, albowiem wówczas nastąpiła utrata domniemania zgodności z Konstytucją oparcia stanu faktycznego na przedmiotowej regulacji prawnej.

Sąd Okręgowy zauważa ponadto, że w niniejszej sprawie, po zmianie przepisów prawa działającej ex tunc, do rozliczania wydatków związanych z kosztami podróży służbowych powoda może mieć tylko zastosowanie art. 77⁵ § 1 kodeksu pracy, który przyznaje prawo pracownika do pokrycia należności związanych z podróżą służbową. O ile strony w umowie bądź innych aktach ich obowiązujących ustaliły zasady i sposób rozliczania należności za podróż w transporcie międzynarodowym, to te kwoty wyczerpują ewentualną możliwość wywodzenia roszczeń przez pracowników w związku z podróżami służbowymi. Powyższe stanowisko wynika między innymi z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2017 r. wydanego w sprawie I PK 309/15.

W pozwanym zakładzie pracy obowiązywał regulamin wynagradzania, który określał należności przysługujące pracownikowi z tytułu odbycia podróży służbowej poza granicami kraju. Treść przepisów wewnętrznych Spółki oraz zasady rozliczania kosztów podróży zagranicznych kierowców zostały zatem określone w zakładowym akcie prawnym, która to regulacja wyprzedza rozwiązania przewidziane w przepisach rozporządzeń i stanowi wyłączną podstawę ewentualnych rozliczeń między stronami. Takiej podstawy nie mogą natomiast stanowić przepisy rozporządzeń w sprawie podróży służbowych. Uznać zatem należy, że rozliczenia kosztów podróży służbowej stron odbywa się według zasad ustalonych w zakładowym akcie prawnym, a nie na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących dla rozliczeń incydentalnych podróży służbowych pracowników jednostek budżetowych.

W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości, że pozwana Spółka dokonywała rozliczeń zgodnie z zasadami określonymi w regulaminie wynagradzania i wypłacała powodowi świadczenia z tytułu podróży służbowej, obliczone zgodnie z postanowieniami zakładowego aktu prawnego. Okoliczności tej nie zaprzeczył powód, czego dowodzi uzasadnienie pozwu, z którego wynika, że powód domaga się zasądzenia ryczałtów za noclegi w oparciu o przepisy rozporządzeń o należnościach z tytułu podróży służbowych; nie zaś w oparciu o postanowienia regulaminu wynagradzania.

Treść przepisów wewnętrznych spółki oraz zasady rozliczania kosztów podróży zagranicznych powoda były zatem jasno określone i akceptowane przez strony. Wszelkie poniesione wydatki były zwracane przez pozwaną spółkę powodowi.

Mając na uwadze te okoliczności oraz zmianę stanu prawnego po dniu 29 grudnia 2016 roku przyjmującego skutek ex tunc, a więc mającego zastosowanie do niniejszego stanu faktycznego, albowiem domniemanie zgodności z Konstytucją przepisów art. 77³ § 3,4 i 5 kodeksu pracy oraz przepisów wykonawczych na ich podstawie wydanych, zostało uchylone w stosunku między innymi do powoda, jako kierowcy w transporcie międzynarodowym, uznać należy, że rozliczenie kosztów podróży służbowej stron odbywa się według zasad między stronami ustalonymi i jasnymi dla nich, a nie na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących dla rozliczeń incydentalnych podróży służbowych pracowników jednostek budżetowych.

Z wydanej w toku postępowania apelacyjnego pisemnej uzupełniającej opinii biegłego z zakresu rachunkowości wynika natomiast, iż porównując dokonane na rzecz powoda wypłaty z tytułu

należności przysługujących mu w związku z podróżami służbowymi poza granice kraju i odnosząc je do minimalnych należności z tego tytułu wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego (diety z tytułu podróży na terenie kraju) przyjąć należało, iż pozwana spółka zaspokoili wszelkie roszczenia powoda z tego tytułu określone przepisami wewnątrz zakładowymi. W aktualnym stanie prawnym brak natomiast podstaw do wyliczenia tych należności, w sytuacji obowiązywania przepisów wewnętrznych, na podstawie stawek przepisów powszechnych dotyczących podróży służbowych poza granicami kraju, co nie pozwala na uwzględnienie wydanej opinii w wariantcie pierwszym, a więc wskazującej na należności powoda w kwocie 32.556,29 zł.

Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy obejmuje zarówno obowiązujące przepisy, które mogą stanowić podstawę prawną rozstrzygnięcia, jak i okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy. Zasada ta dotyczy również Sądu II instancji. Orzeczenie o niezgodności danego przepisu lub przepisów z Konstytucją powoduje usunięcie wskazanej w wyroku regulacji z porządku prawnego. Mając na uwadze powyższe, należy wskazać, iż w dniu 29 grudnia 2017 roku, czyli w dniu wyrokowania przez Sąd II instancji, jak i w dniu 15 grudnia 2017 roku czyli w dniu zamknięcia rozprawy apelacyjnej, nie istniała podstawa prawna, która pozwalałaby zasądzić od pozwanego na rzecz powoda dochodzoną pozwem kwotę z tytułu ryczałtu za noclegi. Ewentualną podstawą prawną do zasądzenia na rzecz powoda wskazanej należności były bowiem właśnie przepisy wskazane w sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 roku, w szczególności § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. 236.1991, z późn. zm.), literalnie wskazujące na prawo pracownika do ryczałtu za nocleg w wysokości 25% limitu określonego w załączniku do Rozporządzenia.

Jak słusznie jednak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 maja 2017 r. (II PK 122/16), sąd powszechny nie jest związany podstawą prawną żądania podawaną przez stronę (w tym wykładnią prawa). Jednocześnie Trybunał nie neguje samego prawa do rekompensaty, lecz podważa mechanizm jej ustalenia, co wynika z treści uzasadnienia wyroku z dnia 24 listopada 2014 r., K 11/15. Przy wykładni spornego zagadnienia nie można pominąć specyfiki źródeł prawa pracy, do których zalicza się układy zbiorowe pracy, regulaminy wynagradzania, czy też w końcu postanowienia umów o pracę. Odzwierciedleniem tej reguły na gruncie przepisów o podróży służbowej jest art. 77⁵ § 3 k.p. Po wydaniu wyroku przez Trybunał w obrocie prawnym pozostały nadal przepisy o podróży służbowej to jest art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców, jak też art. 77⁵ § 1 k.p., zgodnie z którym pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej. W stosunku do kierowców, których regulacje płacowe zostały oparte na postanowieniach układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę, nie istnieje konieczność posiłkowego stosowania przepisów powszechnie obowiązujących, gdyż mają do nich zastosowanie przepisy wewnętrzne obowiązujące u pracodawcy, bądź postanowienia umowy.

W okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy nie jest sporne, że powód przebywał w podróżach służbowych, gdyż na polecenie pracodawcy wykonywał zadania związane z transportem, powodujące konieczność wyjazdu poza miejscowość, w której znajduje się siedziba pracodawcy. Pozwany pracodawca wprowadził stosowne regulacje, wydając Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, który był sukcesywnie korygowany (co do wysokości należności przysługujących pracownikom) na podstawie kolejnych porozumień zawieranych przez pracodawcę z zakładową organizacją związkową. Skoro u pozwanego pracodawcy obowiązywały Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, to mają one bezpośrednie zastosowanie do roszczeń powoda o zwrot ryczałtów za noclegi.

Tym samym wiążące w procesie było ustalenie, że w okresie objętym sporem u pozwanego pracodawcy obowiązywały regulacje w zakresie przysługujących kierowcom należności z tytułu podróży służbowych.

Oczywiście Sąd Okręgowy miał na uwadze okoliczność, iż wypłacane powodowi należności były sformułowane jako „zryczałtowana dieta”. Wskazać jednak należy, iż z ustaleń faktycznych sprawy wynika, iż pracodawca ustalał stosunkowo wysokie stawki zryczałtowanej diety dziennej za tytułu podróży służbowych poza granicami kraju

wynoszącą w poszczególnych okresach 40 euro i 30 euro. Jednocześnie w przepisanych zakładowych obowiązywała regulacja, iż ryczałt za noclegi nie mógł być niższy niż ryczałt należny za nocleg z tytułu podróży służbowej na terenie kraju wynikający z powszechnie obowiązującego w tym zakresie rozporządzenia. W ocenie Sądu Okręgowego, świadczenie ustalone przez strony stosunku pracy na poziomie 40 i 30 euro nie dotyczyło zatem tylko diet w rozumieniu kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów wyżywienia i inne drobne wydatki. Tak wysoka dieta wypłacana przed cały okres zatrudnienia miała pokrywać całość roszczeń powoda z tytułu diet jak również ryczałtu za noclegi. Można zatem przyjąć, że świadczenie określone przepisami wewnątrzzakładowymi w postaci „diety” miało służyć pokryciu wszelkich kosztów podróży służbowej przy czym z uwagi na uznanie, iż pracodawca zapewnił pracownikowi nocleg w kabinie pojazdu, jego zamiarem była wypłata dodatkowo świadczenia związanego z ryczałtem za noclegi na poziomie minimalnym, a więc według stawki obowiązującej w tym zakresie dla pracowników sfery budżetowej wykonujących podróże służbową na terenie kraju. Przy takim podejściu możliwym było przyjęcie właśnie stanowiska, iż w „diecie” wypłacanej powodowi był zawarty również ryczałt za noclegi w kwocie odpowiadającej minimalnym stawkom z tego tytułu określonych w przepisach powszechnie obowiązujących a więc równowartość ryczałtu z tytułu podróży służbowej na terenie kraju. Zapis taki pracodawca zawarł w regulaminie wynagradzania (§7 p. 3 Regulaminu k: 28 odwrót i 100 odwrót).

Warto również podkreślić, że takie rozumienie pojęcia "diety", a więc nie tylko obejmującego koszty wyżywienia, jest powszechne w branży transportowej. Kierowcy, co Sądowi jest wiadomym z racji rozpoznawania spraw pracowniczych kierowców, posługują się terminem „diety” dla określenia całości należności z tytułu podróży służbowych. Generalnie nie jest używane formalne określenie „należności z tytułu podróży służbowych”, czy też „ryczałty”, „delegacje”, co jest całkowicie zrozumiałe. W potocznym rozumieniu termin "diety" oznacza dla kierowcy należności przysługujące z tytułu odbywania podróży służbowych. Nie budzi wątpliwości Sądu, iż powód zdawał sobie doskonale sprawę z tego, że należności wskazane w przelewach jako "dieta", pokrywają wszystkie koszty związane z podróżami, w tym i koszty noclegów. Powód jako doświadczony kierowca musiał zdawać sobie sprawę z treści łączącego stosunku prawnego oraz zgadzał się na ustalone warunki. Godził się więc zarówno na nocowanie w kabinie pojazdu, jak i na to, że wypłacane mu przez pracodawcę należności pokrywają koszty odbywanych podróży służbowych, w tym koszty noclegu, w sposób ustalony i przyjęty u pracodawcy. Powszechnie wiadomym jest również, iż kierowcy należności z tytułu „diet” traktują jako dodatkowy składnik wynagrodzenia przyjmowany dla siebie ponad stawkę wynagrodzenia zasadniczego i w zamian za to środków z tytułu ryczałtu za noclegi nie przeznaczają na ten cel rekompensując go właśnie nocowaniem w kabinie pojazdu. Na podstawie ustalonego stanu faktycznego nie ma również podstaw do przyjęcia, aby strony stosunku pracy miały zamiar uregulować tylko część świadczeń związanych z podróżą służbową. Reasumując, na podstawie materiału dowodowego można przyjąć, że wysokość wypłacanych należności określonych jako "diety" wyczerpywała całość należności za podróże służbowe. Przepisy płacowe obowiązujące u pozwanego pracodawcy przewidywały niewątpliwie należne pracownikom świadczenia – z tym, że wprost nienazwane ryczałtem za noclegi – ale realizujące te cele i pracownicy te świadczenia otrzymywali. W związku z tym faktem, jakiegokolwiek wyższe świadczenia z tego tytułu im nie przysługują. Kwota, którą powód pobierał, niewątpliwie rekompensowała wszystkie koszty związane z podróżami służbowymi, w których przebywał. Z uzupełniającej opinii biegłego wynika również, iż powód faktycznie otrzymał wyższą kwotę z tytułu samych ryczałtów za noclegi przyjmując minimalne stawki jakie gwarantowały mu przepisy obowiązujące u pozwanego Regulaminu wynagradzania.

W związku z powyższymi okolicznościami należy dojść do przekonania, że Sąd Rejonowy w zaskarżonym wyroku (opartym na unormowaniach, które Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją) niesłusznie dał prymat przepisom rozporządzeń wykonawczych, wydanych z upoważnienia art. 77⁵ § 2 kp. W sprawie powinny znaleźć zastosowanie przede wszystkim przepisy zakładowe - Regulamin pracy i Regulamin wynagradzania, który ustalał należności z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że uzasadnione okazały się zarzuty apelacyjne naruszenia przepisów prawa materialnego to jest art. 77⁵ § 2, 3 i 5 kp w związku z § 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Zarzuty te prowadziły zatem do uwzględnienia apelacji w części dotyczącej rozstrzygnięcia obejmującego ryczałty za noclegi i zmiany

wydanego w tym zakresie wyroku poprzez oddalenie powództwa w trybie art. 386 §1 kpc, co czyniło zbędnymi analizowanie zarzutów naruszenia art. 14 ustawy o czasie pracy kierowców, jak również art. 8 kp, który to przepis ma przecież charakter normy generalnej i nie może stanowić – przy braku podstaw prawnych roszczenia – autonomicznej podstawy wniesionego powództwa.

Na marginesie wskazać jednak należy, iż nie jest natomiast uzasadniony zarzut naruszenia art. 8 p. 2 i 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98. Sąd Okręgowy wskazuje bowiem, iż kwestia zwrotu ryczałtu za nocleg kierowcom w transporcie międzynarodowym nie jest nowa i już wcześniej orzecznictwo w przeważającej mierze nie akceptowało noclegu w kabinie samochodu jako bezpłatnego noclegu w rozumieniu przepisów o podróżach służbowych, co wymagało wypłacenia kierowcom ryczałtu w odpowiedniej wysokości. Należy w tym przedmiocie podtrzymać stanowisko przedstawione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, utrwalone w późniejszym orzecznictwie (np. uchwale Sądu Najwyższego z 7 października 2014 r., I PZP 3/14). Ryczałt za nocleg określony w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę nie musi odpowiadać wysokością ryczałtom uregulowanym w rozporządzeniu z 19 grudnia 2002 r. przysługującym pracownikom sfery budżetowej (rządowej i samorządowej), odbywającym incydentalne podróże służbowe, należy się jednak pracownikowi nawet wtedy, gdy pracodawca zapewnił mu miejsce do spania w odpowiednio przystosowanej kabinie pojazdu. Traktowanie ryczałtu jako wypłaty kompensacyjnej eliminuje możliwość uznania go za wynagrodzenie za pracę. Sąd Okręgowy podziela stanowisko przedstawione w wyroku z 9 marca 2017 r., I PK 309/15, zgodnie z którym wykładnia przepisów dotyczących ustalania różnych składników należności przysługujących kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym, odbywającym stałe podróże do różnych krajów, powinna uwzględniać również aspekt ekonomiczny (zarówno konieczność zapewnienia poziomu zarobków adekwatnych do wysiłku pracownika i wielotygodniowej ciągłej pracy w warunkach ograniczonych możliwości wypoczynkowych, rozwoju firm transportowych oraz uniknięcia zarzutów dotyczących dumpingu socjalnego, przy zachowaniu jednak warunków zapewniających konkurencyjność polskich przedsiębiorstw przewozowych), a także potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców została uchwalona w związku koniecznością wdrożenia dyrektywy 2002/15/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 marca 2002 r. w sprawie organizacji czasu pracy osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego. Celem tej dyrektywy były ustanowienie minimalnych wymagań w odniesieniu do organizacji czasu pracy w celu poprawy ochrony zdrowia i bezpieczeństwa osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego oraz poprawy bezpieczeństwa drogowego i dostosowania warunków konkurencji. Regulacja dotycząca możliwości nocowania w kabinie pojazdu podczas odpoczynku dziennego lub skróconego odpoczynku tygodniowego (trwającego co najmniej 24 godziny) zawarta została w powołanym wcześniej rozporządzeniu (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. Artykuł 8 ust. 8 tego rozporządzenia stanowi, że jeżeli kierowca dokona takiego wyboru,ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju. Z przepisów tych wynika, że w odpowiednio przystosowanej kabinie pojazdu dopuszczalny jest tylko dzienny okres odpoczynku i skrócony tygodniowy okres odpoczynku. Artykuł 8 ust. 8 rozporządzenia przewiduje więc, że regularny tygodniowy okres odpoczynku powinien być wykorzystany w hotelu (motelu), na terenie bazy lub w porównywalnym miejscu albo w domu. Nie ulega zatem wątpliwości, że pracodawca ma obowiązek pokrycia kosztów noclegu poza kabiną w przypadku regularnego tygodniowego okresu odpoczynku (35 godzin wypoczynku stosownie do art. 14 ust. 2 ustawy o czasie pracy kierowców); jeśli kierowca nie przedstawi rachunku za nocleg, rekompensatą powinien być ryczałt za nocleg. Przepisy te uniemożliwiają polskim pracodawcom całkowite pominięcie w regulaminach wynagradzania ryczałtu za nocleg, nawet w przypadku zapewnienia pojazdu z miejscami noclegowymi. Ponieważ kierowcy przeważnie pracują w systemie trzy tygodnie pracy zagranicą i tydzień wypoczynku w Polsce, muszą korzystać zagranicą z regularnego tygodniowego wypoczynku, który nie może odbywać się w kabinie pojazdu. W tym kontekście kwestią sporną są tylko zwroty kosztów noclegu w przypadku dziennych i skróconych tygodniowych okresów wypoczynku, które mogą odbywać się w kabinie pojazdu. Celem rozporządzenia (WE) nr 561/2006 jest poprawa warunków socjalnych kierowców oraz zwiększenie bezpieczeństwa wykonywanych przewozów

drogowych, tak aby eliminować przyczyny ich niewyspania, zmęczenia i przepracowania. W akcie tym przewidziana jest wprost możliwość odbioru dziennych okresów odpoczynku i skróconych tygodniowych okresów odpoczynku w pojeździe (jeżeli posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy, pojazd znajduje się na postoju a kierowca się na to godzi). Nie reguluje on natomiast kwestii związanych z wynagradzaniem kierowców albo kompensowaniem im dodatkowych wydatków związanych z kosztami podróży służbowych. Podkreślić jednak należy, iż bezzasadność powyższej omówionej zarzutu nie ma jednak wpływu na ocenę zasadności wniesionej apelacji w kontekście wywołanego skutku związanego z częściową zmianą zaskarżonego wyroku.

Brak natomiast podstaw do uwzględnienia apelacji w zakresie rozstrzygnięcia Sądu I instancji o należnym powodowi wynagrodzeniu za pracę w godzinach nadliczbowych.

Sąd Okręgowy w pełni aprobuje ustalenia faktyczne Sądu I instancji i przyjmuje je jako własne. Podziela również rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie znajdując żadnych podstaw do jego zmiany bądź uchylenia. Wskazać należy przede wszystkim, iż apelujący nie przedstawił żadnych zarzutów do przedmiotowego rozstrzygnięcia Sądu wyrażonego w punkcie 2 zaskarżonego wyroku. Sąd Okręgowy nie znalazł natomiast żadnych podstaw do negatywnej oceny ustalonego przez Sąd Rejonowy stanu faktycznego co do pracy powoda w godzinach nadliczbowych, jak również należnego mu w tym zakresie wynagrodzenia, dokonanej oceny dowodów i rozważań prawnych w powyższym zakresie.

Z tych też względów wniesiona w tym zakresie apelacja podlegała oddaleniu jako oczywiście nieuzasadniona z mocy art. 385 k.p.c.

Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami procesu za I i II instancję.

Zgodnie z treścią art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższe oznacza, iż sądy mają swobodę przy rozstrzygnięciu o zwrocie kosztów procesu, gdy stosowania zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c. nie można pogodzić z zasadą słuszności. Jednakże art. 102 k.p.c. jako przepis szczególny nie może być wykładany rozszerzająco i wyklucza uogólnienie (postanowienie SN z 1981-02-16 IV PZ 11/81 L.). Jego zastosowanie przez sąd musi być więc oceniane w całości okoliczności, które uzasadniałyby odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu (lojalność i racjonalność strony w zakresie podejmowanych czynności procesowych), jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (zob. post. SN z 14.1.1974 r., II CZ 223/73, niepubl.).

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie, zachodzą okoliczności dające podstawę do zastosowania art. 102 k.p.c. z uwagi na fakt, że podstawą oddalenia powództwa jest zmiana stanu prawnego wynikająca z wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydanego w dniu 24 listopada 2016 roku, a więc wydanego już w trakcie trwania niniejszego postępowania.

Wytaczając powództwo o ryczałty za noclegi z tytułu podróży służbowych powód opierał się na regulacji zawartej w przepisie art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77/5 §2, 3 i 5 kodeksu pracy i w związku z §16 ust.1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej. W dacie wniesienia pozwu w/w przepis ustawy o czasie pracy kierowców stanowił powszechnie obowiązującą normę prawną określającą zasady pokrywania przez pracodawcę kosztów podróży służbowej kierowcy. Oznacza to, że wytaczając przedmiotowe powództwo powód mógł być przekonany o zasadności swoich roszczeń. Przedstawiona wyżej zmiana stanu prawnego, wynikająca z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016r. i skutkująca zmianą rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, była okolicznością, której powód nie mógł przewidzieć.

Dlatego w okolicznościach sprawy można mówić o wypadku szczególnie uzasadnionym, dającym podstawy do odstąpienia od obciążania powoda kosztami procesu – art.102 k.p.c.

Rozstrzygnięcia tego powód nie mógł przewidzieć decydując się na wystąpienie z powództwem w niniejszej sprawie, skoro wcześniej jednolite orzecznictwo Sądu Najwyższego pozwalało powodowi wywodzić, że dochodzone przez niego roszczenie może być zasadne. W ocenie Sądu, zmiana sytuacji prawnej powoda, która wystąpiła od 29 grudnia 2016 roku i w kontekście dotychczasowej linii orzecznictwa była niespodziewana, a tym samym nie uprawnia do zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego, skoro do tego dnia roszczenie dochodzone w sprawie mogło być uzasadnione. Zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w takim stanie faktycznym pozostawałoby w sprzeczności z zasadą zaufania obywatela do prawa (art. 2 Konstytucji RP), a w tym kontekście pozwalało Sądowi Okręgowemu na skorzystanie z dyspozycji art. 102 k.p.c.

Przewodnicząca: Sędziowie:

K.K.-W.